

Tystysgrif Nam ar y Golwg Cymru (2022)

*Nodiadau Eglurhaol i Offthalmolegwyr
Ymgynghorol, Staff Gwasanaethau Llygaid
mewn Ysbytai, Optometryddion a Staff Practisau
Optometreg*

Paratowyd gan Lywodraeth Cymru

Cynnwys

1. Statws y ffurflen.....	Tudalen 3
2. Cefndir.....	Tudalen 3
3. Diben y ffurflen.....	Tudalen 3
4. Cofrestru ac asesu gan awdurdodau lleol.....	Tudalen 4
5. Data epidemiolegol.....	Tudalen 4
6. Ffurflen Tystysgrif Nam ar y Golwg Cymru (CVIW) 2022.....	Tudalen 4
7. Beth sydd angen ei egluro wrth y person sy'n cael ei ardystio?.....	Tudalen 4
8. Cyngor ar lenwi'r ffurflen.....	Tudalen 5
9. Pwy ddylai gael ei ardystio fel rhywun â nam difrifol ar y golwg?.....	Tudalen 5
10. Pwy ddylai gael ei ardystio fel rhywun â nam ar y golwg?.....	Tudalen 6
11. Diagnosis heb ei gynnwys (yn cynnwys cod ICD-10).....	Tudalen 7
12. Pwy ddylai dderbyn copi o'r ffurflen CVIW?.....	Tudalen 7
13. Cymorth y trydydd sector.....	Tudalen 8
14. Gofal cymdeithasol.....	Tudalen 8
15. Ymholiadau.....	Tudalen 8
16. Atodiad 1	Tudalen 9

Statws y ffurflen

1. Gwnaeth ffurflen Tystysgrif Nam ar y Golwg Cymru (CVIW) ddisodli'r ffurflen flaenorol sef CVI 2003, yng Nghymru, o 2016. Mae'r ffurflen CVIW wedi'i diweddaru yn unol â'r newid i'r sawl sy'n gallu ardystio bod gan berson nam ar y golwg ac mae ffurflen CVIW 2022 yn disodli pob ffurflen flaenorol o [nodwch dyddiad lansio].

Cefndir

2. Yn 2016, cafodd y broses CVI ei hadolygu gan Lywodraeth Cymru mewn cydweithrediad ag amrywiaeth o randdeiliaid allweddol yn cynnwys cynrychiolwyr o Goleg Brenhinol yr Offthalmolegwyr; y Byrddau Iechyd; Canolfan Addysg Optometreg Ôl-raddedig Cymru; gofal cymdeithasol awdurdodau lleol; gweithwyr canolfannau adsefydlu arbenigol; Swyddfa Ardystio Ysbyty Llygaid Moorfields, Llundain; Optometreg Cymru; Gwasanaeth Golwg Gwan Cymru; sefydliadau'r trydydd sector yn cynnwys Sight Cymru, RNIB, Guide Dogs UK a Vision Support.

3. Yn flaenorol, roedd y ffurflen CVI¹ yn creu cysylltiad rhwng ardystio nam ar y golwg â chaniatâd ar gyfer atgyfeirio i awdurdodau lleol a chaniatâd ar gyfer anfon gwybodaeth epidemiolegol i'r Swyddfa Ardystio. O ganlyniad, ni fyddai pobl a oedd yn gwrthod cytuno i gymryd rhan yn y broses gyfan yn cael eu hardystio, felly roedden nhw'n colli'r cyfle i gael cymorth y gwasanaethau gofal cymdeithasol ac nid oedd modd gwneud dadansoddiadau o wybodaeth epidemiolegol amdanynt.

4. Nod yr adolygiad yn 2016 oedd gwella'r broses er mwyn i bobl allu dewis a oedden nhw am gydsynio i'r broses yn rhannol neu'n llawn; annog awdurdodau lleol i gynnal asesiadau gofal cymdeithasol mwy cadarn o unigolion a; hwyluso'r gallu i gasglu mwy o ddata epidemiolegol i hybu ymchwil i nifer yr achosion o glefyd llygaid yng Nghymru. Rhagwelir y bydd y broses newydd yn arwain yn y pen draw at well darpariaeth o wasanaethau i bobl sydd angen cymorth yn sgil colli eu golwg.

5. Mae'r broses ar gyfer CVIW 2016 wedi'i diwygio gan Lywodraeth Cymru (CVIW 2022) a'i hymestyn i alluogi optometryddion Gwasanaethau Gofal Llygaid Cymru sydd wedi'u hachredu i gynnig gwasanaethau golwg gwan i gynnal ardystiad. Mae ardystio nam ar y golwg mewn pobl sydd â chyflyrau penodol ar y llygaid yn awr wedi'i nodi'n benodol i'w gyflawni yn llawlyfr clinigol Gwasanaethau Gofal Llygaid Cymru. (Noder: Cyn diwygio'r contract optometreg, achrediad Archwiliadau Iechyd Llygaid Cymru ynghyd â Gwasanaeth Golwg Gwan Cymru sy'n angenrheidiol). Mae hyn yn ychwanegol at yr ardystiad gan offthalmolegwyr ymgynghorol. Yn ogystal, bydd data CVI nawr yn cael eu casglu yng Nghymru drwy Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru, y Tîm Sganio Dogfennau CVI, Gwasanaethau Gofal Sylfaenol, Llawr Gwaelod, Tŷ Cwmbrân, Ystad Parc Mamhilad, Pont-y-pŵl NP4 0XS

Diben y ffurflen

6. Ffurflen CVIW 2022 yw'r mecanwaith sy'n galluogi bod modd:
- ardystio bod gan rywun naill ai nam ar y golwg (rhannol ddall) neu nam difrifol ar y golwg (dall);
 - atgyfeirio rhywun at awdurdod lleol er mwyn cael ei asesu a/neu ei gofrestru;

¹ Ffurflen CVI 2003 (a ddisodlodd BD8) a ddefnyddiwyd yng Nghymru a Lloegr.

- cofnodi detholiad safonol o ddata diagnostig a mathau eraill o ddata i'w defnyddio mewn dadansoddiadau epidemiolegol gan y Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru, y Tîm Sganio Dogfennau CVI, Gwasanaethau Gofal Sylfaenol, Llawr Gwaelod, Tŷ Cwmbrân, Ystad Parc Mamhilad, Pont-y-pŵl NP4 0XS.

Cofrestru ac asesu gan awdurdodau lleol

7. Ar ôl derbyn ffurflen CVIW 2022 sydd wedi'i chwblhau, dylai adran gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol gysylltu â'r person i ofyn iddo a yw am iddynt roi ei enw ar eu cofrestr² a chynnig cynnal asesiad llawn o'i anghenion³. Ar ôl sefydlu bod yna angen, nod yr awdurdod lleol fydd diwallu'r anghenion hynny. Gall yr awdurdod lleol gynnal asesiad o anghenion unrhyw ofalwr yn yr un modd hefyd⁴. Nid yw mynediad at wasanaethau cymdeithasol yn dibynnu ar gael eich cofrestru, fodd bynnag, bydd hyn yn berthnasol i rai o'r buddion. Gall yr awdurdod lleol helpu i egluro pa fuddion sydd ar gael ar eu cyfer.

Data epidemiolegol

8. Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru fydd yn casglu ac yn dadansoddi'r data epidemiolegol dienw. Gall Llywodraeth Cymru, byrddau iechyd lleol ac awdurdodau lleol wneud cais i'r Swyddfa Ardystio am gael gweld a defnyddio'r data. Gall Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol ddefnyddio tystiolaeth ynghylch nifer achosion yn eu hasesiadau o anghenion eu preswylwyr a fydd yn hyrwyddo'u gallu i gynllunio gwasanaethau yn y dyfodol i ddiwallu'r cyfryw anghenion.

Ffurflen Tystysgrif Nam ar y Golwg Cymru (CVIW) 2022

9. Mae ffurflen CVIW 2022 mewn tair rhan a gall y sawl sy'n cael ei ardystio ddewis pwy sy'n cael caniatâd i weld ei wybodaeth bersonol. Felly, gall person roi caniatâd i'r wybodaeth amdano gael ei rhannu â'r Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru a/neu ei awdurdod lleol ar adeg yr ardystio.

10. CVIW 2022 Rhan 1: Mae'r adran hon yn ardystio'n ffurfiol bod person wedi colli ei olwg; mae'n gofyn am ganiatâd i rannu gwybodaeth; ac mae'n rhoi'r manylion am weithrediad y golwg a'r diagnosis o glefyd llygaid. Dylai'r offthalmolegydd neu'r optometrydd Gwasanaethau Offthalmig Cyffredinol Cymru sydd wedi'i ardystio i gynnig gwasanaethau golwg gwan gwblhau'r adran hon bob tro, gyda chaniatâd y claf.

11. CVIW 2022 Rhan 2: Mae'r adran hon yn galluogi i wybodaeth gael ei chasglu i gynorthwyo gyda'r broses o atgyfeirio at awdurdodau lleol ac mae'n cofnodi ethnigrwydd. Gall unrhyw aelod o staff gofal llygaid gwblhau'r adran hon gyda chaniatâd y claf.

² Yn unol ag adran 18 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

³ Yn unol ag adran 19 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

⁴ Yn unol ag adran 24 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

12. CVIW 2022 Rhan 3: Mae'r adran hon yn cynnwys taflen wybodaeth i'r claf am y broses. Rhaid rhoi copi o'r daflen wybodaeth i'r sawl sy'n cael ei ardystio yn ddieithriad.

Beth sydd angen ei egluro wrth y person sy'n cael ei ardystio?

13. Dylai offthalmolegwyr, optometryddion ac unrhyw aelod staff gofal llygaid arall sy'n rhan o'r broses ardystio sicrhau yn ddieithriad bod yr wybodaeth ganlynol yn cael ei chyfleu i'r unigolion:

- Nid oes rhaid i'r sawl sy'n cael ei ardystio gydsynio i gael ei atgyfeirio at yr awdurdod lleol nac ychwaith i'r wybodaeth am y clefyd ar ei lygaid gael ei rhannu â'r Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru. Mae'r dewis yn llwyr yn eu dwylo nhw.
- Mae cael ei atgyfeirio at yr awdurdod lleol yn syniad da oherwydd bydd y person yn cael cynnig asesiad o'i anghenion o ran gofal a chymorth a bydd yr anghenion a nodir yn cael eu diwallu. Gall hyn helpu'r person i fyw yn annibynnol.
- Gall gofalmwyr y person gael asesiad o'u hanghenion o ran gofal a chymorth a chael diwallu'r anghenion a nodir.
- Nid oes rhaid i berson sy'n cael ei atgyfeirio at awdurdod lleol am gymorth gael ei gofrestru. Dylai asesiad o'i anghenion ddigwydd fel proses ar wahân.
- Gall cofrestru nam ar y golwg fod o gymorth i gael mynediad at fuddion penodol. Bydd awdurdodau lleol yn darparu gwybodaeth am y materion hyn.
- Bydd Swyddfa Ardystio, Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru yn dadansoddi'r wybodaeth epidemiolegol i gael tystiolaeth o ddigwyddedd achosion o gyflyrau llygaid sy'n effeithio ar bobl yng Nghymru. Yna, gall yr wybodaeth hon (sy'n ddienw) gael ei defnyddio gan Lywodraeth Cymru, gan fyrdau iechyd lleol a chan awdurdodau lleol i gynllunio a theilwra gwasanaethau i ddiwallu anghenion y boblogaeth.
- Rhaid i yrrwr sy'n colli ei olwg roi gwybod i'r DVLA cyn gynted â phosibl neu bydd mewn perygl o gael dirwy hyd at £1,000. Mae parhau i yrru mewn amgylchiadau o'r fath yn achosi perygl iechyd a diogelwch i'r unigolyn ei hun yn ogystal â gyrwyr eraill.

Cyngor ar lenwi'r ffurflen

14. Dylai'r claf gymryd rhan flaenllaw yn y broses o lenwi'r ffurflen.

15. Os oes gwahanol achosion yn y naill lygad a'r llall, dewiswch yr achos yn y llygad ddiwethaf i gael ei hardystio fel un â nam arni. Os oes gwahanol batholegau yn yr un llygad, dewiswch yr achos sy'n cyfrannu fwyaf at golli golwg yn eich barn chi. Os yw'n amhosibl dewis y prif achos, nodwch batholegau lluosog.

Pwy ddylai gael ei ardystio fel rhywun â nam difrifol ar y golwg?⁵

16. Mae modd dosbarthu pobl yn dri grŵp:

⁵ Yn flaenorol, diffiniais adran 64 (1) o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 person â nam difrifol ar y golwg fel "a person so blind as to be unable to perform any work for which eyesight is essential". Mae Deddf Cymorth Gwladol 1948 wedi'i diddymu yng Nghymru wedi hynny o ganlyniad i ddeddfiad Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Grŵp 1: Pobl sydd o dan 3/60 Snellen

- Ardystio fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: y rhan fwyaf o bobl sydd â chraffter golwg o dan 3/60 Snellen.
- Ni ddylid ardystio'r canlynol fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: pobl â chraffter golwg o 1/18 Snellen oni bai bod eu maes golwg yn gyfyngedig iawn hefyd.
- Mewn llawer o achosion, mae'n well profi golwg person ar bellter o un metr. Mae 1/18 Snellen yn dynodi craffter ychydig yn well na 3/60 Snellen. Fodd bynnag, efallai ei bod yn well defnyddio 1/18 Snellen oherwydd mae'r mathau safonol o brawf yn darparu llinell o lythrennau y dylai person sydd â chraffter llawn ei darllen ar bellter o 18 metr.

Grŵp 2: Pobl sydd ar 3/60 ond o dan 6/60 Snellen

- Ardystio fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: pobl sydd â maes golwg sy'n gyfyngedig iawn.
- Ni ddylid ardystio'r canlynol fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: pobl sydd wedi bod â nam ar eu golwg am amser hir ac nad yw eu maes golwg yn gyfyngedig iawn. Er enghraifft, pobl sydd â nystagmus cynhenid, albinedd, myopia a chyflyrau eraill fel y rhain.

Grŵp 3: Pobl sy'n 6/60 Snellen neu uwch

- Ardystio fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: pobl sydd â maes golwg cul yn enwedig os yw'r cyfyngiad yn rhan isaf y maes golwg.
- Ni ddylid ardystio'r canlynol fel rhai â nam difrifol ar eu golwg: pobl sydd â hemianopia deu-arleisiol neu homonymus sydd â chraffter golwg canolog o 6/18 Snellen neu uwch.

Pwyntiau eraill i'w hystyried wrth ardystio bod gan rywun nam difrifol ar y golwg

17. Mae'r pwyntiau hyn yn bwysig oherwydd ei bod yn fwy tebygol y byddwch chi'n ardystio person dan yr amgylchiadau canlynol:

- Pa mor ddiweddar mae golwg y person wedi methu? Gall person y mae ei olwg wedi methu'n ddiweddar gael mwy o anhawster addasu na pherson â'r un craffter golwg a gollodd ei olwg amser maith yn ôl. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i bobl yng ngrŵp 2 a 3 uchod.
- Faint oedd oedran y person pan fethodd ei olwg? Gall person hŷn y mae ei olwg wedi methu'n ddiweddar gael mwy o anhawster addasu na pherson ifanc â'r un diffyg. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i bobl yng ngrŵp 2 uchod.

Pwy ddylai gael ei ardystio fel rhywun â nam ar y golwg?

18. Mae gan bobl sydd wedi'u cofrestru â nam ar eu golwg yr un hawl i gymorth gan eu gwasanaethau cymdeithasol lleol â phobl sydd wedi'u cofrestru â nam difrifol ar eu golwg. Fodd bynnag, efallai na fyddant yn gymwys ar gyfer rhai budd-daliadau nawdd cymdeithasol a chonsesiynau treth ar gyfer pobl sydd wedi'u cofrestru â nam difrifol ar y golwg.

19. Fel canllaw cyffredinol, dylid ardystio bod gan bobl nam ar eu golwg os oes ganddynt graffter golwg o:

- 3/60 i 6/60 Snellen gyda maes golwg llawn.
- hyd at 6/24 Snellen gyda chyfyngiad cymedrol o'r maes golwg, anrhyloywder yn yr haen ganol optegol neu aphakia
- 6/18 Snellen neu hyd yn oed yn well os oes ganddyn nhw nam sylweddol, er enghraifft hemianopia, neu os oes cyfyngiad sylweddol o'r maes golwg, er enghraifft yn sgil retinitis pigmentosa neu glawcoma.

Pwyntiau eraill i'w hystyried wrth ardystio bod gan rywun nam ar y golwg

20. Mae'r pwyntiau hyn yn bwysig oherwydd mae'n fwy tebygol y byddwch chi'n ardystio rhywun dan yr amgylchiadau canlynol:

- Pa mor ddiweddar mae golwg rhywun wedi methu? Gall person y mae ei olwg wedi methu'n ddiweddar gael mwy o anhawster addasu na pherson â'r un craffter golwg a gollodd ei olwg amser maith yn ôl.
- Faint oedd oedran y person pan fethodd ei olwg? Gall person hyn y mae ei olwg wedi methu'n ddiweddar gael mwy o anhawster addasu na pherson ifanc â'r un diffyg. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i bobl yng ngrŵp 2 uchod.
- A yw'r person yn byw ar ei ben ei hun neu a oes ganddo nam ar y clyw?

Diagnosis heb ei gynnwys (yn cynnwys cod ICD-10)

21. Cymeradwywyd y Dosbarthiad Rhyngwladol o Glefydau (ICD)-10 gan 43ydd Cynulliad Iechyd y Byd ym mis Mai 1990 a dechreuwyd ei ddefnyddio yn Nhaleithiau Sefydliad Iechyd y Byd ym 1994. Yr ICD yw'r dosbarthiad diagnosis safonol bellach at bob diben epidemiolegol cyffredinol a llawer o ddibenion rheoli iechyd. Maent yn cynnwys dadansoddi sefyllfa iechyd gyffredinol grwpiau o boblogaeth a monitro nifer achosion a mynychder clefydau a phroblemau iechyd eraill mewn perthynas â newidynnau megis nodweddion ac amgylchiadau yr unigolion a effeithiwyd. Mae rhagor o wybodaeth am ICD-10 ar gael ar wefan Sefydliad Iechyd y Byd yn: <http://www.who.int/en>

Pwy ddylai dderbyn copi o ffurflen CVIW 2022?

22. Dylid anfon copi o'r ffurflen at yr asiantaethau y cytunodd y person i rannu gwybodaeth â nhw. Gweler Atodiad 1. Mae'r adran ar gyfer caniatâd i rannu gwybodaeth ar dudalen 2 o ffurflen CVIW 2022.

23. Dylai'r gwasanaeth llygaid yn yr ysbyty sy'n ardystio neu'r practis optometreg sy'n ardystio (gan ddibynnu ble cafodd yr ardystiad ei gynnal) gadw'r ffurflen wreiddiol a gwblhawyd, wedi'i llofnodi gan yr offthalmolegydd ymgynghorol/

optometrydd a'r claf, ar gyfer eu cofnodion nhw a rhaid rhoi copi i'r claf hefyd yn y fformat sydd fwyaf hygyrch iddo⁶.

Cymorth y trydydd sector

24. Ym mhob achos, dylai offthalmolegwyr ymgynghorol, optometryddion a staff cymorth eraill sy'n gweithio ym maes gofal llygaid achub ar bob cyfle i annog pobl i fynd at elusennau lleol i gael cymorth a chynghor yn enwedig os yw person wedi gwrthod rhoi caniatâd ar gyfer cael ei atgyfeirio at yr awdurdod lleol.

25. Dylai optometryddion, offthalmolegwyr a staff gofal llygaid eraill dynnu sylw'r claf at yr wybodaeth am gymorth gan y trydydd sector ar gefn y ffurflen CVIW.

Gofal cymdeithasol

26. Gall Arbenigwyr Adsefydlu Golwg weithio gydag unigolion sy'n colli eu golwg er mwyn eu helpu i fynd o le i le yn ddiogel o dan do ac yn yr awyr agored, gwella eu hyder wrth baratoi prydau bwyd, defnyddio offer yn ddiogel, a gofalu am eu hunain a'u teulu. Maen nhw hefyd yn darparu gwybodaeth, hyfforddiant a chynghor i ffrindiau, teulu a gofalwyr. Gall plant a phobl ifanc gael cefnogaeth debyg gan Arbenigwr Cymwysiadau Golwg. Gallwch hefyd ofyn am addasiadau i'ch cartref er mwyn ei wneud yn fwy diogel a sicrhau bod yr amgylchedd yn symlach i'w drin a'i drafod.

Ymholiadau

27. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch y broses a'r ffurflen i:

Cangen Polisi Optometreg
Llywodraeth Cymru
4ydd Llawr
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

⁶ Safonau Cymru Gyfan ar gyfer Darparu Gwybodaeth Hygyrch i Bobl â Nam ar eu Synhwyrau a Chyfathrebu â Hwyl (cyhoeddwyd Gorffennaf 2013 gan GIG Cymru) ar gael yn:

[safonau-cymru-gyfan-ar-gyfer-darparu-gwybodaeth-hygyrch-i-bobl-a-nam-ar-eu-synhwyrau-a-chyfathrebu-a-hwyl.pdf \(llyw.cymru\)](#)

Atodiad 1

1. Yr Awdurdod Lleol yw'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r person yn byw.

2. Swyddfa Ardystio: dylai clinigau anfon copi wedi'i styffylu o ffurflen CVIW 2022 i:

Swyddfa Ardystio,
Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru,
Y Tîm Sganio Dogfennau CVI,
Gwasanaethau Gofal Sylfaenol,
Llawr Gwaelod,
Tŷ Cwmbrân,
Ystad Parc Mamhilad,
Pont-y-pŵl NP4 0XS
Nwssp-primarycareservices@wales.nhs.uk

3. Dylid anfon copi o unrhyw ffurflen a gwblhawyd sy'n rhoi caniatâd i drosglwyddo gwybodaeth at yr awdurdod lleol ar ddiwrnod yr ardystio neu cyn gynted ag y bo modd wedi hynny. Bydd unrhyw oedi wrth anfon y ffurflen i'r awdurdod lleol yn golygu y bydd oedi o safbwynt darparu cymorth i'r unigolyn pan fo ei angen.

4. Efallai y bydd clinigau'n dymuno anfon pecynnau neu ffurflenni bob mis neu bob chwarter, yn dibynnu ar y defnydd a wneir ohonynt. Cofiwch sicrhau bod y pecyn wedi'i farcio'n glir gyda'r flwyddyn y mae'r ffurflenni'n berthnasol iddi.